

Hamlet

William Shakespear

Kontext

Renesance

- věda, rozvoj techniky, knihtisk
- návrat k antickým ideálům
- umění pro lidi
- v anglii později
- postavení proti středověku, církevním dogmatům (obrácení od Boha k člověku samému)
- racionalismus (hodně propojeno s humanismem = soustava názorů X renesance = um. styl)
- vzniká v bohatých městech severní Itálie (Florence) - bohatá díky obchodu (Medicejové)
- přírodní a astronomické objevy (Koperník, Galilei)
- lidé zjišťovali, že mnohé skutečnosti dosud hlášené církví, nejsou tak neochvějné (slavné zámořské plavby a objevení Ameriky 1492)
- objev knihtisku (J. Gutenberg) - nejvíce ublížilo církvi (rychlejší šíření poznatků)
- snahy o reformaci církve (M. Luther, Viklef, Hus)
- inspirace antickou kulturou (vzor, z italského “Rinascitá” = znovuzrození)
- postavy jednají zcela svobodně, jsou světské, přirozené, zažívají všechny radosti i strasti pozemského života (jejich osudy jsou vytvářeny jimi samými – bez zásahu shora)

Itálie

- Dante Alighieri – Božská komedie
- Francesco Petrarca – Zpěvník
- Giovanni Boccaccio – Dekameron
- Niccolo Machiavelli – Vladař, Mandragora

Francie

- François Villon – Závěť, Odkaz
- François Rabelaise – Gargantua a Pantagruel

- Michel de Montaigne – Eseje

Nizozemí

- Erasmus Rotterdamský – Chvála bláznovství

Španělsko

- Miguel de Cervantes – Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha
- Lope de Vega – Fuente Ovejuna

Anglie

- Geoffrey Chaucer – Canterburské povídky
- Christopher Marlowe – Doktor Faustus
- Thomas More – Utopia

Čechy

- Václav Hájek z Libočan – Kronika česká
- Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic – cestopisy
- Jan Jessenius – vědecká literatura

Autor

- angličan
- herec, dramatik
- Stratford nad Avonou
- humanista

Tvorba

- blankverse
- alžbětinské drama
- literární typy

Do 1600

- komedie, historické hry
- Sen noci svatojánské, Zkrocení zlé ženy
- Jindřich IV. až VI.
- Richard II. a III.
- Julius Ceasar
- Romeo a Julie

Po 1600

- smrt syna
- tragédie, pesimismus
- Othelo
- Macbeth
- Hamlet
- sonety

Kniha

Obecně

Téma

pomsta bratrovraždy

Motivy

- vnitřní dilema Hamleta - vykonat, či nevykonat pomstu
- na jedné straně je chladná racionální touha po pomstě, na druhé straně člověk filosoficky založený, medituující - rozporuplné monology → napětí
- Pomstít chtěl bratrovraždu jeho otce - bratrem Klaudiem
- Dvojí jazyková rovina - vážnost x momenty šílenství

Časoprostor

16. století, Dánsko, hrad Elsinor

Stavba

- 4 dějství
- chronologické

Žánr a druh

tragédie, drama

Postavy

Hamlet

- ptá se na otázky, na které nelze jednoznačně odpovědět, filosofuje
- nerozhodný melancholik, impulzivní jednání
- silný smysl pro spravedlnost
- posedlost smrtí, sebevraždou, posmrtným životem
- nespokojený s politickou situací Dánska, chováním matky, prakticky se vším

- špatný vztah k ženám

Claudius

- posedlý mocí
- lstivý, zbabělý, výřečný, manipulativní

Gertruda

- záhadná postava (láska k manželovi i Claudiovi), otázka, zdali věděla, že král byl zavražděn
- vždy volí tu nejbezpečnější možnost, není tak nerozhodná jako Hamlet
- závislá na mužích, matka Hamleta

Ofélie

- dcera Polonia, Hamletova láska, svoje city skrývá, nedokáže je Hamletovi sdělit, svěruje se svému otci a Claudiovi, je trochu zbabělá

Děj

Dánský král umírá za podivných okolností a králevic Hamlet se od přízraku svého otce, který se každou noc prochází po hradbách hradu Elsinoru dozvídá, že za smrt je zodpovědný Hamletův strýc a králův bratr Klaudius. Ten nalil během spánku do králova ucha jed a stal se novým vládcem Dánska. Hamlet se rozhodne, že smrt svého otce pomstí, a aby zmátl své okolí, začne předstírat šílenství. Protože se chce přesvědčit o vině svého strýce, využívá návštěvy kočovných herců na hradě a zinscenuje s nimi divadelní představení, jehož děj zobrazuje události při otcově vraždě. Klaudius je hrou otřesen. Důležitým momentem je smrt nejvyššího komořího Polonia, přívržence Klaudia, jehož dceru Ofélii Hamlet miluje. Polonius je Hamletem náhodně zabit, když stál za závěsem v ložnici královny a naslouchal. Klaudius se chce Hamleta zbavit, a proto jej s bývalými princovými spolužáky posílá do Anglie. Hamlet však tuší léčku, zmocní se tajně dopisu, který žádá Hamletovu smrt, zamění jej a výsledkem je poprava obou doručitelů, kteří pomáhali Claudiovi Hamleta špehovat. Hamlet se vrací zpět do Dánska. Na hřbitově se setkává s přítelem Horaciem a s hrobníky, kteří právě vykopávají hrob pro Ofélii, jež se z nešťastné lásky k Hamletovi pomátla a utopila. Oféliin bratr Leartes se vrací z Francie, aby pomstil smrt svého otce. Je však využit Klaudiem, kterému se Leartův návrat velice hodí. Dochází k souboji mezi Hamletem a Leartem – Hamlet sice v souboji vítězí, ale Leartův rapír je otráven, a tak i zraněný Hamlet pomalu umírá. Ještě před svou smrtí však zabíjí krále a je svědkem i matčiny smrti, která náhodou vypila pohár otráveného vína, jenž byl původně určen pro Hamleta. Na poslední chvíli ještě Hamlet zabrání sebevraždě Horatia, neboť jediný on může objasnit celý tragický příběh.

Ukázka

III. dějství, 1. výstup

Odejdou král a Polonius. Vystoupí Hamlet..

HAMLET

Žít nebo nežít – to je, oč tu běží:
zda je to ducha důstojnější snášet
střely a šípy rozkacené sudby,
či proti moři běd se chopit zbraně
a skoncovat je vzpourou. Zemřít – spát –
nic víc – a vědět, že tím spánkem skončí
to srdce bolení, ta sterá strast,
jež patří k tělu, to by byla meta
žádoucí nade všechno. Zemřít – spát –
Spát! Snad i snít? Á, v tom je právě háček!
To, jaké sny by se nám mohly zdát
v tom spánku smrti, až se těla zbudem,
to, to nás zaráží. To je ten ohled,
jenž bídě s nouzí dává sto let žít.
Vždyť kdo by snášel bič a posměch doby,
sprostoty panstva, útlak samozvanců,
soužení lásky, nedobytnost práva,
svévoli úřadů a kopance,
jež od neschopných musí strpět schopný,
sám kdyby moh svůj propouštěcí list
si napsat třeba šídlem? Kdo by chroptě
se potil krví na galejích žití,
než jen že strach z něčeho po smrti,
z těch krajů neobjevených, z nichž nikdo
se nevrací, nám ochromuje vůli
a dává snášet raděj zla, jež známe –
než prchnout k jiným, o nichž není zpráv?
Tak svědomí z nás ze všech dělá baby,
tak pomyšlením v nedokrevnou šed'
ruměná svěžest odhodlání chřadne,
a podniky, jež mají spár a spád,
a trátí jméno skutku. Ale tiše!
Spanilá Ofelie! Vzpomeň, dívko,
v svých modlitbách mých hříchů všech.

Figure 1: ukázka